

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060201

DOM
2013-10-09
Stockholm

Mål nr 15
M 11649-12

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2012-12-06 i mål nr M 2169-12, se bilaga A

KLAGANDE

BA

MOTPART

Länsstyrelsen Kalmar län
391 86 Kalmar

SAKEN

Tillstånd till vilthägn

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom lämnar Mark- och miljööverdomstolen BA tillstånd till vilthägn med den omfattning och djurhållning som angetts i ansökan och vad BA i övrigt åtagit sig i målet.

Det ankommer på länsstyrelsen att ange de närmare villkor för tillståndet som behövs för att skydda sötvedelplantorna i hägnet.

Dok.Id 1088942

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

BA har yrkat att han ska beviljas tillstånd till vilthägn i enlighet med ansökan.

Länsstyrelsen Kalmar län (länsstyrelsen) har, som Mark- och miljööverdomstolen uppfattat dess inställning, motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras. Länsstyrelsen har, för det fall Mark- och miljööverdomstolen finner att tillstånd till vilthägn kan medges, yrkat att villkor ställs om att åtgärder vid behov ska utföras för att skydda sötvedelplantorna inne i hägnet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har vidhållit vad de tidigare anfört och därutöver tillagt följande.

BA

Det stämmer att det finns möjlighet att placera hägnet på andra områden på fastigheten. Det sökta området är dock den bästa biotopen på fastigheten och innehåller de gamla betesmarkerna som är tänkta att bevaras och vårdas med hägnet. Det är också riktigt att den föreslagna åtgärden inte är den enda möjliga lösningen, men för honom är det inte ekonomiskt intressant att fortsätta med kreatursdrift. Det ekonomiskt bästa alternativet idag är förmodligen att plantera igen den gamla betesmarken med gran men detta är samtidigt det sämsta alternativet för den biologiska mångfalden. Det näst bästa alternativet är troligen plantering av lövskog men även det skulle kräva stängsling, likvärdig med vilthägn, för att stänga ute vilt. Om Mark- och miljööverdomstolen medger tillstånd till det sökta vilthägn är han beredd att i samråd med länsstyrelsen utforma betesskydd för sötvedeln samt utföra dragning av stängsel mot Billsjön.

Länsstyrelsen

Kronärtsblåvingen är klassad som starkt hotad på den svenska rödlistan. I Sverige har arten påträffats i Östergötland och Småland, mellan Kisa, Valdemarsvik och Gamleby med kärnförekomsten i det starkaste kuperade landskapet mellan Gamleby och Dalhem

i söder och Valdemarsvik i norr. Arten lever i områden med gynnsamt, solrikt och något inlandspåverkat klimat med höga temperaturer och vindskyddade lägen. En viktig faktor är att värdväxten sötvedel förekommer rikligt. Den vuxna fjärilen måste suga nektar för att hålla sig vid liv, varför även nektarproducerande växtarter behöver finnas på lokalerna under hela fjärilens flygtid. Sötvedel tycks inte ätas av nötkreatur men däremot av får och häst. Huruvida hjort äter sötvedel är osäkert.

Bete av det aktuella området hindrar att det växer igen, vilket är en första förutsättning för sötvedelns och kronärtsblåvingens fortlevnad. Länsstyrelsen kan dock inte uttala sig om hjortbete skulle vara skadligt för arterna eller inte. Det borde dock vara positivt med bete förutsatt att det inte finns för många hjortar i hägnet. Länsstyrelsen anser därför att möjligheten att hålla betesmarkerna öppna med hjortbete för att vårda habitat för kronärtsblåvingen, när möjligheterna till bete med nöt upphört, kan falla in under 7 kap. 18 c § första stycket p. 5 miljöbalken, trots att bevarandet av kronärtsblåvingen blir en bieffekt av vilthägnen och köttproduktionen. Samtidigt kan hägnet inte placeras någon annanstans på fastigheten om man vill bevara kronärtsblåvingen. Det är inom det aktuella området som arten lever och det är detta område som hotas av igenväxning om betet upphör. Även för friluftslivet och övriga naturvärden finns ett värde av att området hålls öppet genom bete. Om en tillräckligt bred passage lämnas vid vattnet och tillräckligt många stättor över hägnet placeras på rätt ställen borde påverkan på allmänhetens tillgänglighet till området inte bli så stor.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen kommer fram till att tillstånd till vilthägn kan medges vill dock länsstyrelsen att villkor ställs om att åtgärder vid behov ska utföras för att skydda sötvedelplantorna inne i hägnet, t.ex. genom att inhägna plantorna för att undvika tramp och för kraftigt bete.

YTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Jordbruksverket har yttrat att det inte har något att erinra.

Naturvårdsverket

I det aktuella området finns fjärilen kronärtsblåvinge. Naturvårdsverket har tagit fram ett åtgärdsprogram för kronärtsblåvinge 2009-2013. Av programmet framgår följande. Arten är klassad som akut hotad (CR) i 2005 års rödlista i Sverige. Populationen i Sverige är svårbedömd men den totala populationen 2009 överstiger troligen inte 200 individer. Förekomstarean är kraftigt fragmenterad med fortgående minskning av utbredningsområdet, förekomstarean och antalet reproducerande individer. Situationen är kritisk för arten och det krävs mycket stora insatser under lång tid för att kronärtsblåvingen ska uppnå gynnsam bevarandestatus i Sverige.

Det främsta skälet till kronärtsblåvingens tillbakagång anses vara igenväxning. Arten koloniserar gärna högre väglänther i sydläge och solexponerade hyggen. När dessa marker växer igen förändras möjligheterna negativt för fjärilens fortbestånd. Kronärtsblåvingen är helt beroende av sin värdväxt, som i Sverige är sötvedel. Eftersom arten troligen övervintrar i äggstadiet och äggen läggs på skilda delar av sötvedeln är det egentligen negativt med både bete och slåtter. Samtidigt hotas flera lokaler av igenväxning. Det finns däremot inga indikationer på att värdväxten sötvedel minskar eller har minskat generellt i landskapet. Då kronärtsblåvingen förekommer synnerligen lokalt är det dock avgörande hur det går för värdväxten just där kronärtsblåvingen finns och att rätt skötsel sätts in på förekomstlokalerna. Eftersom värdväxten sötvedel är en art som gärna betas om den förekommer på betesmark kan det antas att det i första hand är förekomster utanför betesmark som hyser tillräckligt stora bestånd med sötvedel för att attrahera kronärtsblåvingen. Lokaler utan hävd som växer igen missgynnar å andra sidan också värdväxten. Detta visar komplexiteten i bedömningen av vad som kan orsaka tillbakagången.

Det är ytterst angeläget att utreda varför förekomst av kronärtsblåvingen minskar i Sverige. Kunskapen om artens livsbetingelser och förutsättningar är ännu bristfällig. Vid skapandet av nya habitat eller restaurering av gamla måste det utredas vilka åtgärder som ska vidtas för att hålla miljön lagom öppen för fjärilens trivsel. Det bör också utredas och testas om extensivt bete eller bete med flera års mellanrum är möjligt eftersom ett öppethållande av större arealer på lång sikt är svårt att genomföra utan någon form av betesdrift.

Många områden restaureras idag genom bete. När det gäller kronärtsblåvingen krävs dock försiktighet vid denna åtgärd eftersom värdväxten är perenn med låg föryngringstakt och kan missgynnas av bete. Ett alternativ kan vara att inom en hagmark skydda sötvedelplantor med ett tillfälligt hägn och att betesdjuren då och då kortfristigt släpps in för bete.

Naturvårdsverket instämmer i vad länsstyrelsens anfört om att bete av det aktuella området skulle kunna vara en förutsättning för sötvedelns och därmed kronärtsblåvingens överlevnad. I likhet med länsstyrelsen kan emellertid inte heller Naturvårdsverket med säkerhet uttala sig om huruvida just hjortdjurens bete skulle vara till skada eller nytta för de aktuella arterna. Olika betesdjur och till och med olika besättningar betar på olika sätt och det går därför inte att avgöra om betet i just det här fallet är till fördel eller nackdel för kronärtsblåvingen. Konsekvenserna av betet beror självfallet också på tätheten av betesdjuren. Värdväxten sötvedel är sannolikt känslig för bete och såvitt känt har inte hjorddjur en lägre preferens för bete av sötvedel än andra betesdjur. Eftersom hjorddjur ofta betar selektivt finns det alltså en betydande risk för omfattande bete av sötvedelplantorna. En förutsättning för att hjortbete inte skulle missgynna sötvedelförekomsten är också att trampskador och liknande på plantorna undviks. Detta är viktigt även vintertid eftersom kronärtsblåvingen, som nämnts, troligen övervintrar i äggstadiet. Enligt åtgärdsprogrammet finns det även indikationer på att äggen läggs nära marken på torra pinnar eller basalt på värdväxten. Av åtgärdsprogrammet framgår också att sötvedeln sannolikt betas ned om den förekommer på betesmark.

Andra åtgärder, såsom exempelvis väl planerad slåtter, skulle kunna ha en bättre effekt än bete på de aktuella bestånden av sötvedel och därmed förekomsten av kronärtsblåvinge. Vid bedömningen av om tillstånd bör ges eller inte är det också viktigt att ta hänsyn till vilka övriga naturvärden som finns i området. Mot denna bakgrund och med beaktande av den osäkerhet som råder kring hjortdjurens bete anser Naturvårdsverket att särskilda skäl till dispens enligt 7 kap. 18 c § första stycket p. 5 eller 6 miljöbalken inte föreligger och att tillstånd till vilthägn enligt 12 kap. 11 § miljöbalken därmed inte bör lämnas.

Om Mark- och miljööverdomstolen ändå finner att tillstånd till vilthägn ska lämnas anser Naturvårdsverket att tillståndet måste förenas med villkor som innebär att skyddsåtgärder vidtas vid sötvedelförekomsterna. Detta kan göras t.ex. genom att inhägna plantorna för att undvika tramp och för kraftigt bete. För att säkerställa en fortsatt god tillgänglighet till strandområdet delar Naturvårdsverket länsstyrelsens uppfattning att det är viktigt att spara en strandremsa utanför hägnet och att säkerställa goda möjligheter till passage genom väl utformade stängselövergångar eller liknande.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Vilthägn får enligt 12 kap. 11 § miljöbalken inte uppföras utan tillstånd av länsstyrelsen på områden där allmänheten färdas fritt. Vid tillståndsprövningen ska behovet av skydd för friluftslivet och naturmiljön beaktas. Tillstånd till vilthägn inom ett strandskyddsområde får enligt bestämmelsen meddelas endast om det finns särskilda skäl. Av förarbetena framgår att när det gäller intrång i strandskyddsintressena bör bedömningen följa samma principer som om det är fråga om dispensförfarande i ett strandskyddsärende (se prop. 1997/98:45 II s. 154).

Av utredningen framgår följande. Det planerade vilthägn ska uppföras i ett strandskyddsområde där den rödlistade fjärilsarten kronärtsblåvinge förekommer. Arten är klassad som starkt hotad och finns såvitt känt endast i några hundra exemplar på ett fåtal platser i landet. Kronärtsblåvingen är helt beroende av sin värdväxt sötvedel och hotas främst av att de områden där kronärtsblåvinge och sötvedel förekommer växer igen. I målet har framkommit att det vilthägn BA vill anlägga kan bidra till att hindra igenväxning av området och att hägnet således, i vart fall tillsammans med skyddsåtgärder för sötvedelplantorna inne i hägnet, kan vara gynnsamt för kronärtsblåvingens fortlevnad.

Med hänsyn till de fördelar för kronärtsblåvingen som vilthägn kan medföra, och att hägnet således tillgodoser ett angeläget allmänt intresse, samt då hägnet med anpassad stängseldragning och stöttor kan förenas med vad som behövs till skydd för friluftslivet, finner Mark- och miljööverdomstolen att det föreligger särskilda skäl att meddela det sökta tillståndet. För att minska risken för negativa effekter av hjortbete i

hägnet ska tillståndet dock förenas med villkor om att åtgärder vid behov ska utföras för att skydda sötvedelplantorna inne i hägnet, t.ex. genom inhägning. Sådana villkor bör lämpligen utformas av länsstyrelsen.

Sammanfattningsvis ska alltså BA meddelas det sökta tillståndet till vilthägn. Tillståndet ska förenas med de närmare villkor till skydd för sötvedeln som länsstyrelsen ställer upp.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv, Henrik Runeson, referent, och Håkan Åberg samt tekniska rådet Mikael Schultz.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Johanna Spanne.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2012-12-06
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2169-12

KLAGANDE

BA

MOTPART

Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 Kalmar

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens beslut den 20 mars 2012 i ärende nr 521-7651-11P, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till vilthägn

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 224799

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: MMD.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-12:00 13:00-16:30

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Kalmar län beslutade den 20 mars 2012 att avslå BAs ansökan om tillstånd för uppfödning av hjortar i Västerviks kommun med den motiveringen att det inte finns särskilda skäl för att anlägga vilthägn inom strandskyddsområdet.

BA har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

BA yrkar att han ska beviljas tillstånd till vilthägn i enlighet med ansökan och anför bl.a. följande. Två av de sex skäl som anges i 7 kap. 18 c § miljöbalken för dispens från det generella strandskyddet är uppfyllda. Området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse. Det har betats av nötkreatur och kommer att växa igen om inte annan betesdrift förekommer där. Den rödlistade arten kronärtsblåvingen och växtlokalen sötvedel, som är värdväxt för kronärtsblåvingen, kommer att hotas om området växer igen. Det är viktigt att nämnda arter bevaras för att uppnå de nationellt ställda miljömålen. Vidare behöver området tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse, då uppfödning av vilthägn med påföljande köttproduktion av hjort är en förutsättning för affärsverksamheten på fastigheten i och med att nuvarande nötkreaturshållning upphör. Den strandrättsskyddande arealen är en förutsättning för att erhålla tillräcklig areal som möjliggör att hägna hjort för köttproduktion. – BA har bifogat ett utlåtande från kommunekologen LK

DOMSKÄL

Enligt 12 kap. 11 § miljöbalken (1998:808) får inte vilthägn uppföras utan tillstånd av länsstyrelsen på områden där allmänheten färdas fritt. Vid tillståndsprövningen ska behovet av skydd för friluftslivet och naturmiljön beaktas. Tillstånd till vilthägn inom ett strandskyddsområde får meddelas endast om det finns särskilda skäl.

Av förarbetena (prop. 1997/98:45 s. 791) framgår att när det gäller intrång i strandskyddsintressena bör bedömningen följa samma principer som om det är fråga om dispensförfarande i ett strandskyddsärende.

De särskilda skäl som avses i ovan nämnda paragraf är bl.a. följande. Det område dispensen avser har redan tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften och att området behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området. Förutom detta kan det vara tal om att området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

Tillstånd till vilthägn inom ett strandskyddsområde får meddelas endast om det finns särskilda skäl. I målet har inte framkommit något sådant skäl. Den aktuella fastigheten är mycket stor, drygt 570 ha. Det finns sålunda möjlighet att förlägga vilthägnet utanför strandskyddsområdet. En grundläggande förutsättning för att strandskyddsdispens ska kunna medges är därmed inte uppfylld. I och med det kan inte heller tillstånd till vilthägn ges eftersom bedömningen i förevarande mål ska följa samma principer som ett dispensförfarande i ett strandskyddsärende. Det är inte uppenbart att föreslagen åtgärd är den enda möjliga för att tillvarata det allmänna intresset av att bevara de hotade arterna. Även vid en avvägning mellan allmänna och enskilda intressen ska det allmänna intresset avseende strandskydd anses överväga. Vad BA har anfört ändrar inte den bedömningen. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (Dv 427).

Överklagande senast den 27 december 2012.

Cecilia Giese Hagberg

Bruno Bjärnborg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Cecilia Giese Hagberg, ordförande, och tekniska rådet Bruno Bjärnborg. Föredragande har varit beredningsjuristen Danijel Randau.